

Jelle Hingst, de kei van Hilversum!

KEES VAN
AGGELEN

In het jaar 2005 is de gemeente Hilversum begonnen met het opnieuw gebruiken van de begraafplaats aan de Bosdrift. Deze begraafplaats, een rijksmonument, is van 1890 tot 1964 intensief gebruikt voor begrafenissen. Het ontwerp van de begraafplaats is van de bekende tuinarchitect en dendroloog Leonard Anthony Springer (1855-1940).

Na ruim veertig jaar wordt de begraafplaats weer in ere hersteld. Paden en groen worden grondig opgeknapt in de geest van zijn ontwerper Springer. Een heropening is echter alleen mogelijk door het ruimen van oude, vervallen graven. Er zijn echter nogal wat graven met een monumentaal karakter. Bovendien liggen er op deze begraafplaats veel personen begraven die van groot (historisch) belang zijn geweest voor de regio of voor ons land.

Om deze graven voor het nageslacht te behouden, hebben deskundigen een uitgebreide inventarisatie gemaakt. Het gemeentebestuur heeft de Historische Kring 'Albertus Perk' gevraagd om een inventarisatie van belangrijke historische figuren samen te stellen. De werkgroep die dit onderzoek uitvoerde en het rapport samenstelde, stond onder mijn leiding.

Bij het samenstellen van deze nota stuitte de werkgroep op het graf van Jelle Hingst. Dat was om meerdere redenen bijzonder te noemen! Bij eerder historisch onderzoek was door de familie aangegeven dat het graf geruimd was. Gezien het grote historisch belang van Jelle Hingst was het voor de werkgroep een meevaller dat de grafsteen, zij het met een groen geschilderde stip, nog aanwezig was. De groene stip betekent dat het graf geruimd kan worden, bijvoorbeeld omdat de familie er afstand van heeft gedaan.

Jelle Hingst

Jelle Hingst werd op 7 oktober 1875 in Amsterdam geboren. Zijn vader, mr. Sybrand Jan Hingst (1834-1897) was daar rechter bij de arrondissementsrechtbank en later raadsheer bij de Hoge Raad. Grootvader en naamgever Jelle (1786-1863) was als commissionair vanuit Harlingen naar Amsterdam getrokken. Alle generaties daarvoor woonden in Friesland.

De familienaam Hingst verscheen pas in de zeventiende eeuw en verwees naar het beroep *hynxtevan*ger. Ook het familiewapen legt de relatie met de edele viervoeters: op het wapenschild staat gedeeld I een zwarte halve adelaar en II een steigerend rood paard. Het helmteken laat een 'uitkomend' bruin paard zien.

Tekening van Jelle Hingst
"en profile", afkomstig uit
het familiearchief.

Verlovingsfoto van Jelle Hingst en Petronella de Clercq, ca 1900.

Na de middelbare school bezocht Jelle Hingst de Universiteit van Amsterdam. Daar volgde hij de studie rechten. Na zijn promotie in 1902 vestigde hij zich als advocaat in zijn geboorteplaats. De familie was doopsgezind, maar Jelle zocht ook aansluiting bij één van de Vrijmetselaarslogen van Amsterdam. In 1899 trad hij toe tot het bestuur van de Vrijmetselaars. Na zijn verhuizing naar Hilversum werd Jelle actief in *De Gooische Broederschap*, de oudste loge van het Gooi.

Centraal Bureau voor Sociale Adviezen

Hoewel Hingst aanvankelijk als advocaat in Amsterdam was begonnen, zocht hij

geen carrière in de advocatuur, maar ging bij het Centraal Bureau voor Sociale Adviezen werken. Dit bureau was in 1899 opgericht met als doel het verstrekken van rechtskundige bijstand en adviezen aan de arbeidersverenigingen, het verzamelen en verspreiden van informatie, en het vormen van een bibliotheek.

Het CBSA bevond zich in het gebouw *De Waag* aan de Nieuwmarkt te Amsterdam. Jelle Hingst werd verantwoordelijk voor de bibliotheek. Ook was hij actief in de ‘documentencommissie’, die een groot aantal circulaires en enquêtes produceerde en verzamelde, o.a. op het gebied van lonen, arbeidsduur, uitbetalingen van lonen in kroegen, loonbeweging, onderzoeken naar sterfte in bedrijven, vakorganisaties, leerlingwezen en aanverwante onderwerpen.

Het lukte Jelle Hingst om zijn oudere zuster Adelaïde (1870-1945) om te praten om ook voor het Centraal Bureau te gaan werken. Zij had evenwel geen formele opleiding daartoe genoten.

Het CBSA werd in 1923 opgeheven.

Naar Hilversum

Jelle Hingst trouwde op 12 april 1901 met Petronella (Nel) de Clercq. Uit dit huwelijk werd in 1903 dochter Peta geboren. Een jaar later zou het jonge gezin naar Hilversum verhuizen. Op 1 december 1904 vermeldt het bevolkingsregister dat mr. Jelle Hingst, advocaat en bibliothecaris, zich gevestigd had aan de Utrechtseweg 59. Later woonde het gezin op nr. 61 en 93.

In Hilversum werden vier zoons geboren: Sybrand-Jan (1905), Pieter (1907), Simon Stijl (1911) en Samuel (1913). Pieter overleed al op 15 februari 1912 en werd op de begraafplaats aan de Bosdrift begraven.

Jelle Hingst zette zich bijzonder in voor de medemens. Niet alleen ‘op zijn werk’ in Amsterdam, maar tevens in zijn vrije tijd. Vrijwel alle avonden was hij weg. Het aantal nevenfuncties was legio. Ook maakte Jelle vele buitenlandse reizen,

waarbij hij in verre landen, waaronder Rusland, kwam. In veel landen kocht hij publicaties, kunstwerken en verzamelde hij planten, zaden en stekjes. Hij had een voorliefde voor cactussen.

Het gezin Hingst miste Jelle vaak. Was hij niet op reis, dan had hij vrijwel iedere avond wel een nevenactiviteit. Een familielid drukte het als volgt uit: *Jelle was eigenlijk niet zo'n goed voorbeeld voor zijn gezin. Hij was een goed man ... maar een slechte vader!* Ook is een uitspraak bekend dat hij heel veel deed, maar nooit geld verdiende. Het huwelijk van Jelle en Petronella stond onder druk. De spanningen

over zijn afwezigheid, verre reizen en het 'verwaarlozen' van zijn gezin werden steeds groter. De echtscheiding werd op 26 september 1919 uitgesproken. Jelle woonde overigens al voor zijn scheiding op kamers in Hotel Het Gooiland, Emmastraat 2. Later verhuisde hij naar de Langestraat 5. Zijn ex-vrouw Petronella de Clercq verhuisde naar de Zonnelaan 18. Daar nam zij de opvoeding van de kinderen voor haar rekening.

Inzet voor arbeiders

Zijn opleiding en werk in Amsterdam hadden hem in contact gebracht met verschillende lagen van de bevolking. Jelle's affiniteit richtte zich steeds meer op hulp aan 'minvermogenden'. Zo werd hij in 1906 secretaris van de *Nederlandsche Vereeniging voor wettelijke bescherming der Arbeiders*. Hoewel er diverse wetten werden uitgevaardigd (denk aan de Bedrijfsongevallenwet van Goeman Borgesius, de Woningwet en de Leerplichtwet) duurde het verschillende jaren voordat de wetten feitelijk werden uitgevoerd.

Jelle Hingst behoorde tot de oprichters van de *Arbeidersbouwvereniging Hilversum*. Vanaf 1910 zette hij zich in om de nieuwbouwplannen voor die bouwvereniging te realiseren. Het eerste complex werd in 1912 gebouwd naar een ontwerp van architect E. Verschuyf. Het ontwerp omvatte kleurige woningen, ruim opge-

Jelle Hingst werd door familie wel omschreven als een *zwarte prins*. Hij was zeer actief en betrokken bij veel bestuurswerkzaamheden.

De eerste sociale woningbouw in Hilversum: arbeidershuizen aan de Ericastraat, 1912. Architect E. Verschuyf. (foto: auteur)

Het Volksbadhuis aan de Meidoornlaan. Architect W.M. Dudok. (foto: EJP)

toentertijd geen douche of bad. De mensen die wilden douchen of baden, konden buiten de deur terecht bij het badhuis aan de Badhuislaan, dat in 1912 werd geopend. Blijkbaar voorzag dit badhuis annex zwembad niet in de behoefte of belangstelling. Het kreeg een andere functie. Er moest een ander badhuis komen.

Als voorzitter van de vereniging heeft Jelle zich ingezet voor een nieuw badhuis. Architect W.M. Dudok ontwierp in 1921 het gebouw aan de Meidoornstraat. Daar vormt het markante gebouw, met horizontale en verticale elementen, een belangrijk onderdeel van de stedenbouwkundige visie van Dudok.

Dit badhuis is bijna vijftig jaar als zodanig in gebruik geweest. In de beginjaren (Kuipbad 5 cents, Regenbad 3 cents ... inclusief zeep, handdoek medebrengen) was er veel belangstelling. Tot ver in de jaren zestig van de vorige eeuw voorzag het gebouw nog in de behoefte. Echter medio jaren zeventig verloor het zijn functie. Thans is er in het gebouw een artsen- en fysiotherapeutenpraktijk gevestigd.

De Kei van Hilversum

N naast zijn reguliere werk in Amsterdam had Jelle nog een groot aantal maatschappelijke functies. Toen zijn kinderen nog naar school gingen op de Hilversumse School Vereniging, was hij daar bestuurslid. Verder was hij secretaris/penningmeester en later voorzitter van de kerkenraad van de Doopsgezinde Kerk. Zijn (bestuurs-)lidmaatschap van de Vrijmetselaarsloge hield hij ook aan.

Vanaf 1909 zat Jelle Hingst in de gemeenteraad namens de Vrijzinnig Democratische Bond. Hij maakte deel uit van verschillende raadscommissies, zoals Openbare Werken, Financiën, Strafverordeningen en Pensioencommissie.

Zijn capaciteiten werden door iedereen geroemd. Hij was nauwgezet, snel, scherp en vlot van tong. Hij had een jeugdige uitstraling (*een knappe man, het leek wel een prins in een lange zwarte jas*). In 1913 werd hij wethouder. Ook werd Jelle “aangewezen door de gemeenteraden” om zitting te nemen in het bestuur van

de *Vereeniging Stad en Lande van Gooiland*. Naast belangstelling voor de flora had Jelle veel interesse in de geologie en geschiedenis van het Gooi. Hij spaarde ook allerlei stenen en als bestuurslid van Stad en Lande werd hij getipt over de zwerfsteen op de Aardjesberg. In 1916 kon Jelle Hingst de steen kopen voor f10,-. De steen zou een plaats krijgen in zijn tuin aan de Utrechtseweg. De kei op de hei bij de Aardjesberg was inmiddels een belangrijke attractie geworden. Naar verluit kwam zelfs koningin-moeder Emma de kei op de heide bekijken.

Het aankoopbedrag stond niet in verhouding met de transportkosten. Deze waren geraamd op f1100. Verder was het op dat moment technisch moeilijk om de zware steen van de heide te vervoeren naar Jelle's huis. Gevolg was dat de kei nog vijf jaar bleef liggen totdat Floris Vos, erfgooyer en directeur van de hofstede Oud-Bussem, met modern en zwaar materieel de kei kon verplaatsen naar Hilversum. De kei ligt nu op het pleintje (brinkje) van de 's-Gravelandseweg en Schoutenstraat. Wat ooit de kei van Hingst had moeten worden, werd de beroemde Kei van Hilversum.

Nog meer nevenfuncties

Jelle Hingst wist door zijn werk in Amsterdam als 'bibliothecaris' het nut en belang van een goede biblio-

Deze zwerfsteen kwam in de ijstijd uit Zweden naar het Gooi. In 1916 werd de steen bij de aanleg van een fietspad gevonden. Hij kreeg de naam *De Zwerwer* en trok veel kijkers.

Ook een initiatief van Hingst: de eerste openbare bibliotheek in Hilversum aan de Herenstraat, met erachter een botanische tuin.

Hingst was als secretaris van de stichting Het Verzorgings-
tehuis betrokken bij de op-
richting van 'De Egelantier'.

De kinderen van Jelle Hingst:
Peta (met pop), Sybrand
(met pollepel), Pieter,
en op de onderste foto: Sa-
muel (links) en Simon met
beiden een konijn op schoot.

theek. Hij wist de Hilversumsche Afdeeling van den Bond van Nederlandsche
Onderwijzers te bewegen om een openbare leeszaal te stichten. Deze biblio-
theek werd gevestigd aan de Herenstraat 39. Jelle heeft persoonlijk bijgedragen
aan de collectie boeken, platen en planten. Achter de leeszaal/bibliotheek lag de
botanische tuin van Hilversum. Het was bekend dat Jelle wel eens wat planten,
zaadjes en stekjes mee nam van zijn verre reizen. Wie anders dan Jelle Hingst

werd de eerste voorzitter van de Hil-
versumse Openbare Bibliotheek.

In de periode 1916-1920 waren er
nog vele maatschappelijke of sociale
nevenactiviteiten te noemen. Zo
werd hij in 1916 secretaris van de
stichting Het Verzorgingstehuis, dat
met geld van de bankier B.W. Blij-
denstein een verzorgingstehuis aan
de Egelantierstraat kon oprichten.
Dit gebouw zou later bekend wor-
den onder de naam De Egelantier.

In 1917 werd Jelle voorzitter van de
Maatschappij tot Nut van het Alge-
meen en in hetzelfde jaar volgde
zijn benoeming tot voorzitter van de
Vereniging Spaarbank te Hilversum.
Deze vereniging was op 24 april
1877, onder voorzitterschap van
burgemeester J.E.C. Schook, in het
raadhuis aan de Kerkbrink opge-
richt. Bij het veertigjarig jubileum
sprak Jelle dan ook: De Hilversumse
Spaarbank is een kind van het gemeen-
tebestuur en steeds hebben burgemeester en
wethouders deze instelling met kracht ge-
steund. Het maatschappelijk uit-

gangspunt bleef voorop staan: een heilzame strekking, ter bevordering van de nijverheid, spaarzaamheid en verbetering der zeden des gemeenen mans. De Spaarbank had kantoor op de Langestraat 21 (hoek Kapelstraat) en een reclame uit die tijd geeft aan: inbreng en terugbetaling dagelijks des avonds van 7½ tot 9 uur bovendien Woensdag van 10 tot 12½ en Zaterdag 3-7½ uur. Rente 3 percent.

In 1919 nam Jelle Hingst zitting in het bestuur van de Volksuniversiteit. Twee jaar later werd hij daar voorzitter van.

Samen met Lumina maakte Jelle vele lange wandeltochten in de bergen rond Arosa.

Laatste jaren

Na de scheiding in 1919 huwde Jelle op 22 augustus 1922 met Lumina van Rees. Inmiddels was hij in Amsterdam benoemd tot directeur van het Centraal Bureau voor Sociale Adviezen.

Het is niet bekend waarom Jelle Hingst in 1924 plotseling uit het Hilversumse verdween. Was het zijn nieuwe vrouw of was het om gezondheidsredenen? In 1924 verhuisde Jelle met Lumina naar Arosa in Zwitserland. Het is bekend dat hij daar in de bergen lange wandeltochten maakte. Daar werd in een tentje gekampeerd en op een brander eten gekookt. Was de periode Zwitserland een vlucht voor de hectische periode in Hilversum? Ook de familie kon hier geen uitsluitsel over geven.

Na Zwitserland woonde Jelle Hingst korte tijd in Bloemendaal. Hij stierf op 14 juni 1927 aan een hartstilstand in het gebouw *De Waag* in Amsterdam. Jelle Hingst werd op de begraafplaats aan de Bosdrift, in het graf bij zijn zoon Pieter, ter aarde besteld. In *De Gooi- en Eemlander* van 19 juni 1927 schreef J. Boerhout:

Nu heeft de bleecke Doot dit leven af-ghesneeden
Nu koopt ons die figuur soo straelent teeghen-treeden
Nu wegh is 't al wat soms ten glimlach is gheweest,
Nu kennen wij alleen sijn aedelicken geest.
Den man, wien het genot en vreughde van het leeven
Was om sijn tijt, sijn gelt, sijn kracht, sich self te geven
Ten baet van 't algemeen; tot ellecks dienst bereyt
En die van al sijn werck had self het minst profijt

De grafsteen van Jelle Hingst en zijn zoon Pieter op de begraafplaats aan de Bosdrift. (foto: auteur)

De gedenksteen voor Jelle Hingst aan de Cameliastraat: Mr. J. Hingst. H'umsche jaren 1904-1924. (foto: EJP)

Bronnen

Streekarchief voor Gooi- en Vechtstreek:

- Bevolkingsregister No 613, 617
- Adresboeken uitg. Heek (verschillende jaargangen)

Literatuur

De Kei van Hilversum, speciale uitgave van *Tussen Vecht en Eem*, september 1981.

Gedenkboek Hilversum 1424-1924, reprint 1974.

Gulden Boek der Gemeente Hilversum, 1955.

Nederlands Patriciaat, 1959.

Wij in Hilversum: 80 jaar Spaarbank, S. Stokvis, maart 1957.

Idem: *Uit het Gulden Boek*, Mr. Jelle Hingst, C. van Woudenberg, februari 1963.

Internet

Amsterdam Monumenten: Waag op de Nieuwmarkt.

Biografisch Woordenboek van het Socialisme en de Arbeidersbeweging in Nederland.

Familie Hingst.

Vrijmetselarij in het Gooi.

Gesprekken met de familie

Mevr. E. Hingst (Heemstede)

Mevr. L. Koops-Hingst (Hilversum)

Afbeeldingen

Familie Hingst

Collectie Kees van Aggelen

Egbert Pelgrim